Notat om registrering af fugle i Utterslev Mose 2026

Notat fra Tidal Consult

Dato: 21-08-2026

Udarbejdet af Lars Maltha Rasmussen, Tidal Consult.

Rekvirent: Københavns Kommune

Tidal Consult
CVR. Nr. 37390054
Larsmaltha2156@gmail.com
www.larsmaltha.dk

Indhold

Indledning 3
Sammenfatning 4
Metoder 4
Resultater 6
Diskussion 13
Anbefalinger 17
Litteratur 17

Dette notat bedes citeret som:

Maltha Rasmussen, L. 2026. Notat om registrering af fugle i Utterslev Mose 2026. Notat til Københavns Kommune fra Tidal Consult.

Emneord: Drone, kolonier, monitering, hættemåge, grågås, fugleovervågning, Utterslev Mose, Københavns Kommune, dronebaseret kortlægning, Tidal Consult.

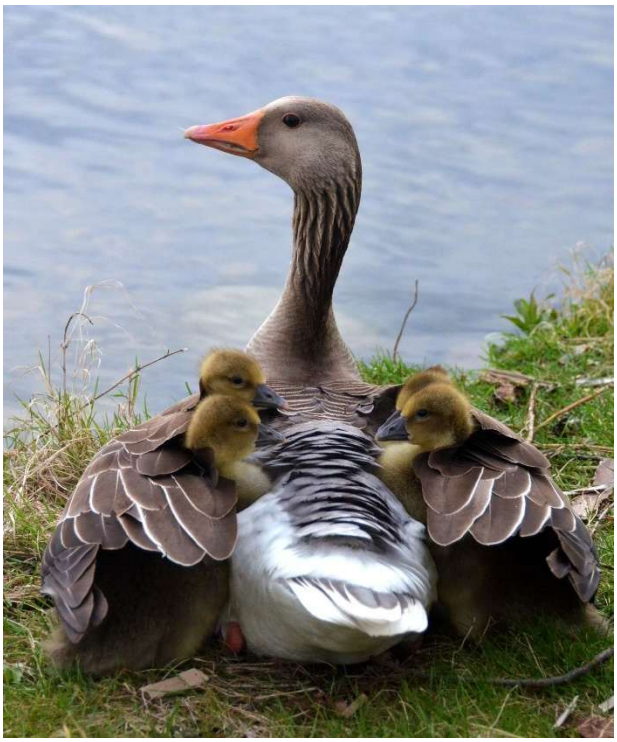

Figur 1. En grågås med gæslinger ved Utterslev Mose. Dette syn er blevet meget sjældent. Fotoet er fra 2013, hvor der var 10 gange så mange ungeførende par grågæs som i 2026.

Indledning

Københavns Kommune ved Signe Mejlvang har ønsket en dronebaseret kortlægning af ynglende hættemåger og grågæs i Utterslev Mose i de tre dele I, II og III (se kort herunder) ved hjælp af drone.

Figur 2. Utterslev Mose Del I, Vestmosen med navne. Samlet rørskovsareal på 5,3 ha.

Figur 3. Utterslev Mose Del II, Midtmosen Samlet rørskovsareal på 13,5 ha.

Figur 4. Oversigt over projektområdets del III, Østmosen. Det samlede rørskovsareal er på 13,6 ha.

Sammenfatning

Notatet beskriver en dronebaseret kortlægning af ynglende hættemåger og grågæs i Utterslev Mose i 2026. Resultaterne viser, at hættemågerne især ynglede på Terneø, mens der kun fandtes få par andre steder, og at grågæssene var reduceret til et meget lavt antal ynglepar. Notatet peger på, at ændringer i rørskovens pleje, tilgroning, erosion af øer samt mulig prædation, især fra mink, kan have påvirket yngleforekomsten.

Metoder

Der er foretaget en kortlægning af antallet af ynglende gæs på øerne og i rørskovsområderne i de tre dele af mosen. Desuden er der foretaget en optælling af de ynglende hættemåger på øerne i alle tre dele af mosen. Kortlægningen af ynglende gæs med drone blev gennemført første gang inden udgangen af marts, før de første gæslinger forlod reden. Der blev dog foretaget flere besøg, da der ikke blev registreret rugende grågæs i rørskovsområderne ved det første besøg (Tabel 1).

Kortlægningen af ynglende hættemåger blev gennemført den 23. og 24. april. Dronekortlægningen blev udført som et automatisk programmeret survey i 40 m højde, hvor fotos med overlap blev taget med faste intervaller. Der blev i alt taget godt 5.300 fotos, som kan sammenstilles til sammenhængende billedfiler til brug for optælling, hvor dette er nødvendigt. Efter gennemgang af de enkelte fotos, uden at der blev konstateret ynglende grågæs, blev det vurderet, at det ikke var nødvendigt at sammensætte billederne, bortset fra fotos af Terneø. Der blev desuden taget en række skråfotos af de forskellige delområder.

På fotos er antallet af individer af hættemåger blev optalt. Det gælder også hættemåger på vandet, i luften eller på pæle i umiddelbar nærhed af kolonien. Herefter er antallet af par beregnet ved at gange tallet med 0,7 som er en anerkendt metode (Hälterlein et al 1995). For en nærmere beskrivelse af metoderne se Maltha Rasmussen (2026). Metoden bygger på et stort materiale, der viser at der ca. for

hvert andet par i kolonien, er den ene mage til stede, og for hvert andet par er begge mager til sted.

*Figur 5. Udsnit af dronefoto, der viser tre rugende grågæs (anvist med **rød** cirkel), en rugende knopsvane (blå cirkes) og mange hættemåger.*

Tabel 1. Oversigt over datoer for besøg og aktiviteter.

Dato	Område	Aktivitet
20260322	del III	obs
20260323	del III	dronefotos
20260323	del II	dronefotos
20260401	del III	dronefotos
20260401	del II	dronefotos
20260401	del I	dronefotos
20260423	del II	dronefotos
20260424	del I	dronefotos
20260430	del III	obs
20260611	del I	obs

Resultater

Hættemåge

Antallet af ynglende hættemåger er opgjort ud fra droneoptagelserne den 23. og 24. april. Langt den største koloni var på Terneø i Vestmosen (Del I), hvor der blev optalt 2054 individer. Omregnet til par med en faktor 0,7 giver det 1438 par. Resultatet af optællingen af hættemåger fremgår af Tabel 2, hvor tallet er sammenstillet med tidligere optællinger tilbage til 1998. Kilder til tal: Rasmussen (2021), Rasmussen (2020), Sørensen (2018) og Rasmussen 2013.

Tabel 2. Antal par af Hættemåge i de tre dele af Utterslev Mose ved optællinger fra 1998 til 2026.

Moseparti	Ø	1998	2000	2009	2013	2018	2020	2021	2026
Vestmosen	Svaleø	481	5	201	118	0	0	0	0
	Tingbjergø	0	0	52	3	0	0	0	0
	Gåseø	122	210	19	18	0	0	0	0
	Ponton	0	0	0	0	6	46	75	0
	Terneø	284	524	371	937	775	1428	1267	1438
	Total	887	739	643	1076	781	1474	1342	1438
Midtmosen	Ll. Landø	0	0	10	0				0
	Vestø	772	679	437	294	300	203	74	6
	Sydøerne	0	0	8	10	0	0	0	0
	Midtø	100	234	2	0	0	0	0	0
	Østø	1195	848	200	26	4	4	4	4
	Nordø	0	0	36	0	0	0	0	0
	Total	2067	1761	693	330	304	207	78	10
Østmosen	Rundø	0	0	2	525	970	2696	2866	0
Total		2954	2500	1338	1931	2051	4377	4286	1448

Figur 6. Sammensat lodretfoto af Terneø d. 24.4.2026.

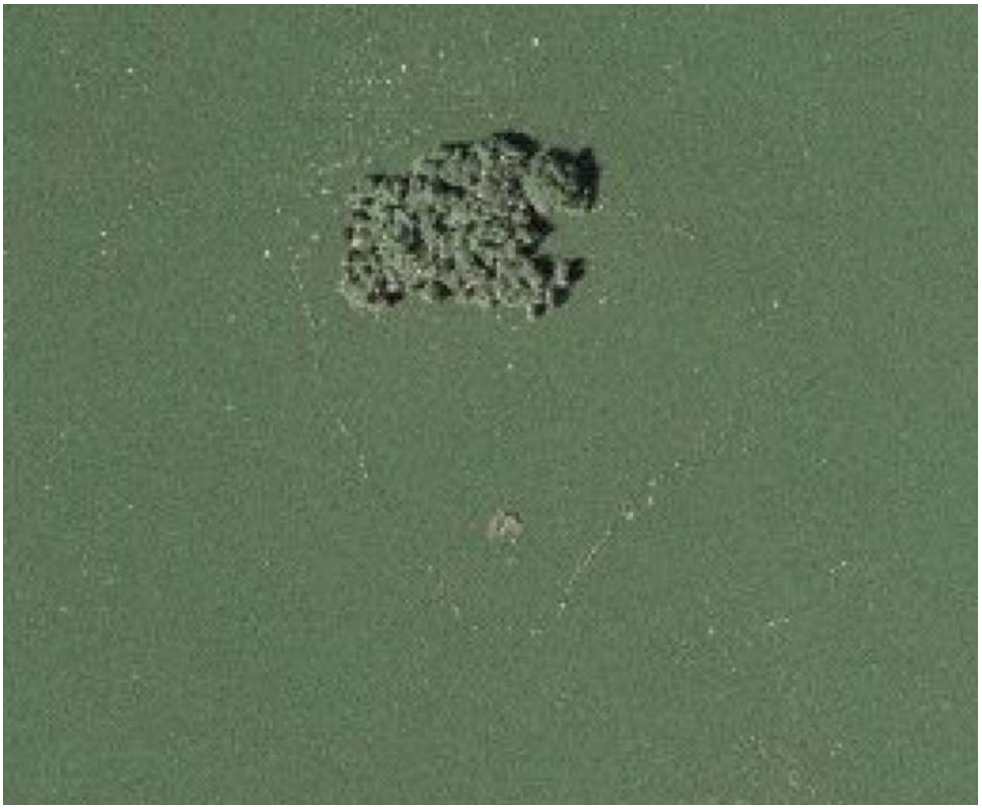

Figur 7. Terneø i 2005 før restaureringen. Kilde: Danmarks arealinformation.

Figur 8. Terneø i 2018. I baggrunden den forsvundne Gåseø.

I Vestmosen var der ikke andre steder hvor der ynglede hættemåger i 2026. Der var kun ganske få par på Østø og Vestø i Midtmosen.

Figur 9. Oversigtsfoto fra Midtmosen, hvor der er høstet et stort stykke tagrør. I forgrunden ses en pælerække i vandet der markerer den tidligere udstrækning af Østø.

Der ynglede ikke hættemåger på Rundø i Østmosen. Denne ø havde så sent som i 2021 i alt 2866 par hættemåger. Tagrørene på øen blev slået efter andet besøg d. 1.4. og inden mit næste besøg 3 uger senere. Dette var så sent at hættemågerne for længst havde etableret sig andre steder. Hvis nogle par havde forsøgt at etablere sig, ville det have betydet, at de kan have forladt stedet pga. høsten af tagrør. Så det kan konstateres at det var et forkert tidspunkt at fortage høsten på, og det havde været bedre helt at undlade det i fuglenes yngletid. På tidspunktet for rørhøsten kunne der også have været rugende grågæs. Men til alt held blev der ikke fundet rugende grågæs ved flyvningen over øen d. 1. april. Rørhøst er ikke reguleret af naturbeskyttelsesloven, hvis den foretages i perioden 1. november til 29. februar. Naturstyrelsen kan dispensere til en senere høst. Gives denne dispensation vil der ofte kun blive givet tilladelse til høst 1-2 uger ind i marts. Man skal regne med at grågås kan starte æglægningen i slutningen af februar (Sterup og Nielsen 2025). De seneste år er der dog eksempler på, at hættemåger er begyndt at etablere sig på ynglepladserne allerede sidst i februar. Der går dog nogen tid fra fuglene etablerer sig i kolonierne og indtil påbegyndelse af redebygning og æglægning (Sterup og Nielsen 2025).

Figur 10. Rundø d. 24. april, hvor der kort tid forinden af er slået tagrør på knapt halvdelen af øen.

Figur 11. Rundø den 22. maj 2021, hvor vegetationen var kort og der ynglede 2866 par hættemåger.

Grågås

Der blev fløjet med dronen første gang i slutningen af marts, for at være sikker på at få talt de rugende fugle, inden de første kuld klækkede og dermed forsvandt fra reden. Det var ikke muligt at finde en eneste rugende grågås på de mange fotos fra rørskovsområderne, hvorfor flyvningerne over de forskellige delområder blev gentaget i starten af april. Dette ændrede imidlertid ikke på resultatet. Der var ikke en eneste rugende grågås i de store sammenhængende rørskovsområder.

Et af de få steder, hvor der kunne registreres rugende grågæs, var på Terneø i Vestmosen. Her kunne der tælles i alt 16 grågæs, hvoraf de 12 ser ud til at være på en rede (Figur 5). Derudover blev der set to rugende grågæs på Østø i Midtmosen og to i Østmosen. Der kan naturligvis godt have være enkelte rugende grågæs der har ruget skjult under buske forskellige steder, hvor det ikke har været muligt at se dem på lodretfotos.

For at vurdere, om opfattelsen af, at der i hele mosen kun har ynglet i op til 25 par grågæs, er uddraget data fra DOFbasen (Tabel 3). Siden 2009 har flere fuglekiggere forholdsvis systematisk noteret ungekuld af grågæs i de tre dele af mosen (Figur 12). Det viser sig at der er en god overensstemmelse mellem antallet af ungekuld og registreringer af rugende grågæs i 2026.

Tabel 3. Oversigt over registreringer af ungekuld i de tre dele af Utterslev Mose i perioden 2009-2026. Datoen angiver hvilken dato det største antal ungekuld blev optalt i det enkelte år.

Dato	Total	Del I	Del II	Del III
20090522	549	315	36	198
20100518	708	248	39	421
20110507	321	217	0	104
20120520	89	33	1	55
20130514	268	56	13	199
20140421	102	30	9	63
20150502	217	109	16	92
20160524	171	49	11	111
20170520	152	42	32	78
20180510	93	15	10	68
20190525	109	41	16	52
20200517	67	34	7	26
20210508	58	27	4	27
20220430	28	6	5	17
20230527	13	6	0	7
20240427	35	7	0	28
20250601	29	18	0	11
20260520	23	11	0	12

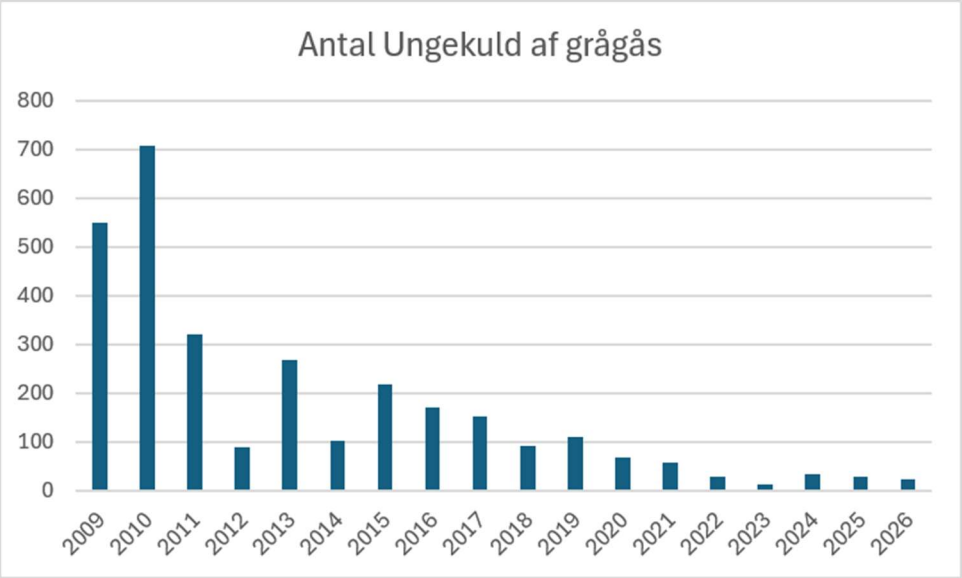

Figur 12. Udviklingen i antallet af registrerede ungekuld af grågås i hele Utterslev Mose fra 2009-2026.

Der kunne for 15 år siden tælles over 700 ungekuld af grågæs i Utterslev Mose. Dette afspejler sikkert ganske godt hvor mange par grågås der har ynglet.

Antallet faldt til under 100 kuld i 2020 og er siden reduceret yderligere. Antallet af rastende grågås er derimod ikke faldet tilsvarende (Figur 13). Der kan stadig ses 800-1000 rastende gæs i mosen.

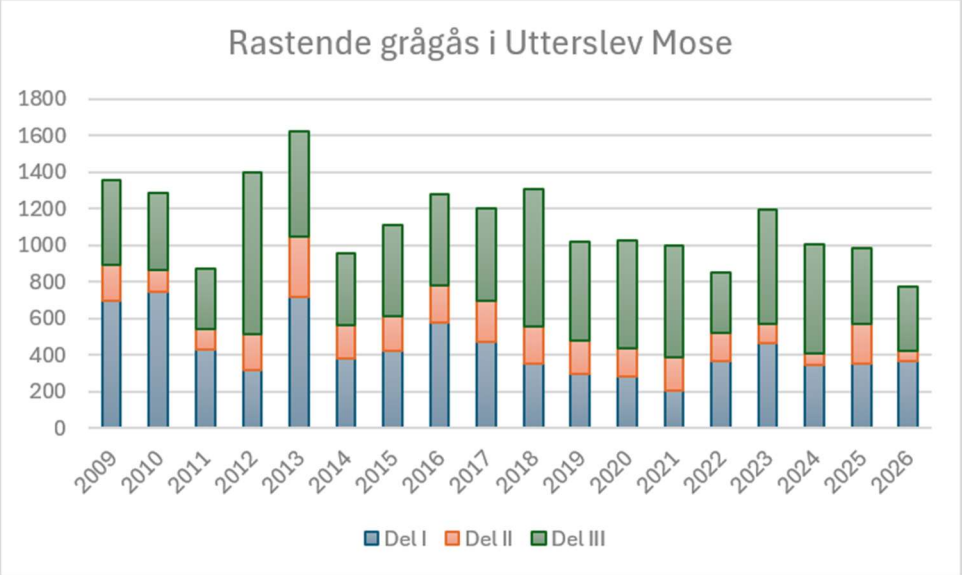

Figur 13. Antallet af rastende grågås i Utterslev Mose fra 2009-2026. Antallet i 2026 kan blive større ved optælling i 2. halvår.

Figur 14. Store flokke af grågæs uden unger opholder sig omkring Utterslev Mose. Vestmosen d. 11.6.2026. For 10-15 siden ville det have vrimlet med gæslinger på dette tidspunkt.

Figur 15. Dette foto er et af 120 fotos af Rundø taget d. 24.4.2026. Der ses en rugende knopsvane til højre i billedet. T.v. er tagrørene høstet. Der var ingen rugende grågæs.

Diskussion

Tidligere optællinger viser, at hættemågerne foruden de to hovedlokaliteter, Rundø og Terneø, også har ynglet i mindre antal andre steder i mosen. Flere af de mindre øer, især Vestø og Østø i Midtmosen, er imidlertid næsten helt eroderet væk og rummer nu kun få par. Midtø i Midtmosen er helt forsvundet, og det samme gælder Svaleholm og Gåseholm i Vestmosen.

Efter rørhøsten på Rundø efter 2018 skete der en markant stigning i antallet af ynglende hættemåger. Fraværet af ynglende hættemåger i 2026 skyldes sandsynligvis, at øen siden er blevet for tilgroet til at fungere som egnet ynglested. Det samlede antal ynglende hættemåger synes derfor i høj grad at være begrænset af tilgængelige og egnede yngleplads på de mest isolerede øer. Det vil derfor være nødvendigt at sikre Terneø mod yderligere erosion, og nedskære vegetationen årligt, eller hvert andet år på Terneø og Rundø. Desuden kan man overveje at retablere flere af de forsvundne øer.

Antallet af ynglende grågæs er faldet gennem en længere årrække. Der ses fortsat mange grågæs, som fouragerer på arealerne omkring mosen, men kun få gør yngleforsøg (Figur 13). Det tyder på, at fødegrundlaget ikke er den væsentligste begrænsning. Den langvarige frostperiode i februar 2026 kan næppe forklare den lave yngleforekomst, da antallet af ynglende grågæs ligger på niveau med de foregående år, hvor vintrene var milde i februar.

Det kan ikke udelukkes, at prædation spiller en rolle. Der er konstateret mink i området, og arten kan have en væsentlig negativ effekt på fugle knyttet til vand og rørskov, især ved prædation på æg og unger. Mink kan derfor være en medvirkende forklaring på, at grågæs især yngler på de mest isolerede øer. Det samme kan gælde hættemåger, som kun i ynglede på de mest isolerede øer.

En anden mulig forklaring er, at den nuværende rørhøst ikke understøtter stabile yngleforhold for grågæs. Grågæs benytter ofte de samme redepladser år efter år, og hyppig rørhøst kan derfor forhindre, at egnede ynglesteder opretholdes. Til sammenligning yngler arten fortsat flere steder i rørskovsområder ved Grønjordssøen på Amager Fælled, hvor der ikke har været rørhøst i længere tid (Rasmussen 2025). Tidligere studier i Vejlerne i Nordjylland viser, at få grågæs bygger deres rede i ung, mindre tæt rørskov de første fire år efter høstning, af den simple årsag at rørskovstætheden er for lille til at skjule reden fra rovdyr. Højere og tættere rørskov, som ikke er høstet i fire til syv år, understøtter den højeste redetæthed, mens rørskov ældre end 7 år bliver kraftigere og tættere, hvorfor redetætheden igen aftager. Tæt rørskov ældre end 16 år anvendes aldrig af redebyggende grågæs (Lauridsen et al 2021).

Det er oplyst, at rørhøsten gennemføres med femårige intervaller (Figur 16). Det kan være passende nogle steder, men på øerne i Utterslev Mose synes en mere målrettet og hyppigere pleje nødvendig, hvis formålet er at fastholde eller forbedre forholdene for kolonirugende fugle, især hættemåge. Samtidig bør buskopvækst

begrænses, hvor man ønsker at bevare rørskovsområder som egnede ynglelokaliteter. Man kan godt fjerne buske uden at høste tagrør.

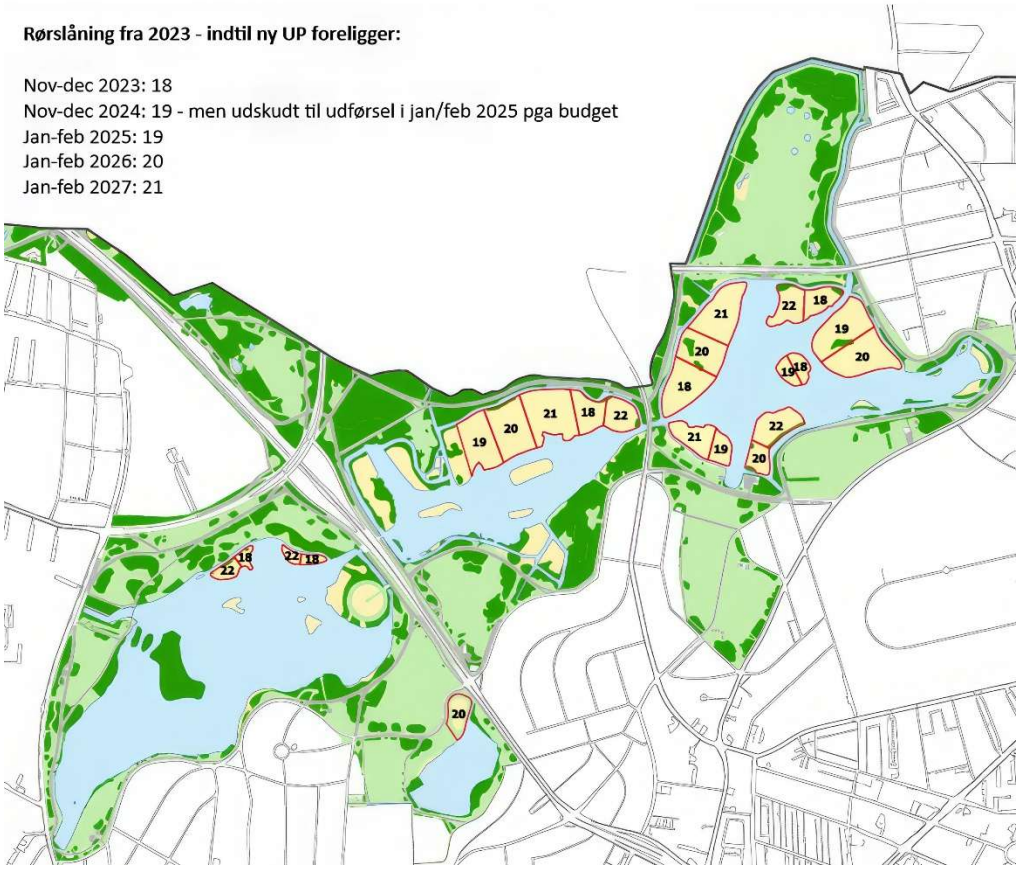

Figur 16. Rotationsplan for rørhøst i Utterslev Mose. Tallene henviser til årstal: 18 = 2018 (Københavns Kommune 2018).

Der er en lang række af fuglearter der er knyttet til rørskoven, enten fordi de har deres redeplads her, mens andre finder hovedparten af føden her (Tabel 4).

Tabel 4. Oversigt over ynglefuglearter i rørskovsområderne ved Utterslev Mose. Ikke alle de nævnte arter er årlige ynglefugle (Sterup og Nielsen 2025).

Ynglefugle tilknyttet rørskov
Rørdrum
Rørhøg
Knopsvane
Grågås
Gråstrubet lappedykker
Lille lappedykker
Sorthalset lappedykker
Toppet lappedykker
Gråand
Taffeland
Troldand
Blishøne
Rørhøne
Vandrikse
Hættemåge
Sorthovedet måge
Fjordterne
Gøg
Rørspurv
Rørsanger
Sivsanger
Skægmejse

Tabel 5. Oversigt over effekter af høstfrekvens. (Kilder: Valkama et al 2005, Poulin et al 2002)

Høstfrekvens	Vegetationsstruktur	Primær effekt på fugle	Særligt berørte arter
Årlig (Høj)	Kort, åben, lidt førne (visne planter), ensartet	Høj redeprædation; 60 % fald i mængden af føde	**Ulempe for:** Sivsanger & Rørsanger **Fordel for:** Ænder & lappedykkere
3–5 år (Rotationshøst)	Mosaik af forskellige aldre, høj plantediversitet	Maksimerer den overordnede fuglediversitet og mængden af insekter	Drosselrørsanger, almindelige spurvefugle
7–15+ år (Lav)	Tæt, høj, kraftig ophobning af førne (visne planter)	Afgørende for sjældne top-prædatorer / skjulte arter; risiko for udtørring	Rørdrum, Rørhøg

De fleste af de arter, der yngler i rørsumpen omkring søen, har deres eneste eller deres vigtigste yngleforekomst inden for området netop her.

Rørdrum og Rørhøg som begge er optaget på Bilag I i EU's Fuglebeskyttelsesdirektiv, har tidligere ynglet i rørsumpen. Rørdrum blev hørt og observeret regelmæssigt i ynglesæsonen 2015 og 2016, men har tilsyneladende ikke ynglet siden og har heller ikke haft en regelmæssig forekomst. Rørhøg ynglede formentlig i 2013-2016, men har ikke ynglet siden. (DOFbasen.dk). Der foreligger ikke oplysninger om hvorvidt disse to arter har haft ynglesucces. Det bør undersøges, om der er et tidsmæssigt sammenfald med rørhøst i de områder hvor de to arter har holdt til og deres forsvinden som potentielle ynglefugle.

En årlig rørhøst, eller rotationshøst med 5-årige intervaller eller sjældnere rørhøst gavner forskellige arter (Tabel 5). De arter af spurvefugle der er tilknyttet rørskoven, er dels afhængige af at kunne bygge deres reder der, men er også afhængige af mængder af insekter. Andre arter som Rørhøg, og Rørdrum har store fourageringsområder, og de er afhængig af gammel rørskov for at kunne finde en passende redeplads. Andefugle, og lappedykker anbringer deres reder her, men fouragerer på vandfladen.

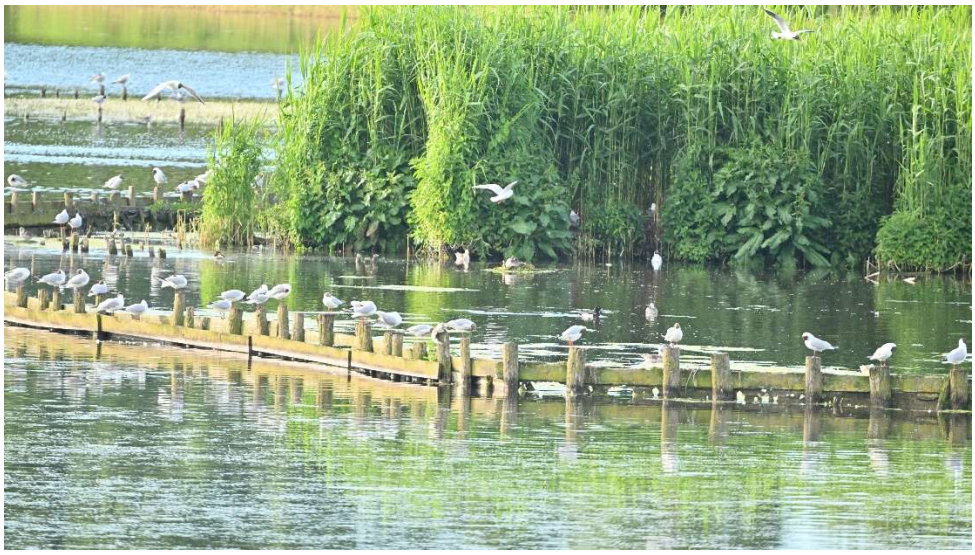

Figur 17. Vestsiden af Terneø d. 11. juni 2026 fotograferet fra Fugletårnet. Øen er fuldstændigt tilgroet, og selvom der ses flere flyvefærdige unger, så er der stadig hættemåger der ruger. Det kan være par der har etableret sig sent, efter de første har forladt deres reder. Inden næste ynglesæson bør vegetationen skæres tilbage. Desuden bør øen sikres mod yderligere erosion.

Anbefalinger

- Det kan anbefales, at der sker en høst af tagrør på Rundø mindst hvert andet år, men gerne årligt. Denne høst bør foretages i perioden 1. november til 29. februar.
- Det kan anbefales beskære vegetationen på Terneø mindst hvert andet år, men gerne årligt. Beskæringen bør foretages i perioden 1. november til 29. februar (Figur 17).
- Man kan overveje om det er muligt at restaurere Terneø (Figur 6), og eventuelt flere øer, som ikke længere huser kolonier af ynglefugle. En restaurering af en eller flere øer, ske på samme måde som det skete i 2011 og 2012, hvor budgettet angiveligt var på 200.000 kr. (Københavns Kommune 2011).
- Det kan anbefales at gøre en indsats for at undersøge om mink kan være årsagen til den ringe ynglesucces for bl.a. grågæssene. Man kan lede efter fodaftryk i mudderet, opsætte vildtkameraer eller udlægge sporsandplader. Man kan også med det samme opsætte minkfælder. Dette bør gøres af personer der har erfaring med fældefangst. Se f.eks. hvordan man gør i Vadehavet (Nationalpark Vadehavet 2025).
- Det kan anbefales, at man overvejer hvordan rørhøsten fremover tilrettelægges. Den almindelig rotation med 5-års intervaller kan være udmærket nogle steder, mens det på øerne bør være oftere, helst årligt, og kan være med større intervaller end 5 år andre steder for at tillade rørskove at udvikle sig.
-

Litteratur

Danmarks arealinformation. Link.

DOFbasen. Link.

Frandsen et al 2001. Emdrup. Et åndehul i storbyen.
Link til rapporten.

Hälterlein, B., DM Fleet, R Henneberg, T Menneback, LM Rasmussen, P Südbeck et al. 1995: Vejledning i optælling af ynglefugle i Vadehavet. – Common Wadden Sea

Secretariat, Trilateral Monitoring and Assessment Group, Joint Monitoring Group for Breeding Birds in the Wadden Sea. Se vejledningen.

Københavns Kommune 2018. Utterslev Mose. Udviklingsplan 2018. Bilag 5. Tidsplan for rørslåning. Link til planen.

Københavns Kommune 2011. Utterslev Mose - ren sø og samarbejdet med Miljøpunkt (2011-137865) Indstilling og Beslutning. Link.

Lauridsen, T.L., Bruhn, D., Clausen, P., Andersen, L.H., Pertoldi, C., Jeppesen, E. Søndergaard, M., Levy, E., Fox, A.D., Balsby, T.J.S., Bahrndorff, S., He, H., Pedersen, C.L. & Nielsen, H.H. 2021. Udvikling af en forvaltningsstrategi, der tilgodeser hele økosystemet i De Østlige Vejler. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 186 s. - Videnskabelig rapport nr. 428. Link til rapporten.

Lauridsen, T.L., Bruhn, D., Clausen, P., Andersen, L.H., Pertoldi, C., Jeppesen, E. Søndergaard, M., Levy, E., Fox, A.D., Balsby, T.J.S., Bahrndorff, S., He, H., Pedersen, C.L. & Nielsen, H.H. 2021. Optimeret forvaltning af De Østlige Vejler. 66 • Vand & Jord. Link.

Maltha Rasmussen, L. 2026. Kortlægning af ynglefugle ved Filsø, Birkesø og Gyldensteen Strand 2026 ved brug af drone. Rapport til Aage V. Jensen Fonde. Link til rapporten.

Rasmussen, LM 2025. Notat om registrering af fugle ved Grøn. Notat til Københavns Kommune. Fra Tidal Consult.

Nationalpark Vadehavet 2025. Øget indsats mod invasive mink i vadehavsåerne. Link.

Rasmussen, LM 2021: Optælling af ynglende Hættemåger i Utterslev Mose – 2021. Rapport til Københavns Kommune. Udarbejdet af Tidal Consult. Maj 2021. Link til rapporten.

Poulin, B., Lefebvre, G., & Giroux, J.-F. (2002). Habitat requirements of passerines and reedbed management in southern France. Journal of Avian Biology, 33(3), 245–254.

Rasmussen, LM 2020: Optælling af ynglende Hættemåge i Utterslev Mose – 2020. Rapport til Københavns Kommune. Udarbejdet af Tidal Consult. Juni 2020. Link til rapporten.

Rasmussen LM 2013: Optælling af ynglefugle på Terneø. Utterslev Mose 2013. Rapport til Københavns Kommune. Biomedia. Link til rapporten.

Sterup, J. & Nielsen, R.D. 2025. Yngletidspunkter for rørskovsfugle. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 16 s. - – Fagligt notat nr. 2025|12. Link til notatet.

Sørensen, UG 2018. Overvågning af ynglefugle i Utterslev Mose 2018 - Vurdering af yngleøernes betydning for vandfuglene og vurdering af fem udvalgte

krat/skovbevoksningers funktion for fuglelivet. Rapport fra Natur360 til Københavns Kommune. Link til rapporten.

E Valkama , S Lyytinen, J Koricheva 2008. The impact of reed management on wildlife: A meta-analytical review of European studies. Biological Conservation Volume 141, Issue 2, February 2008, Pages 364-374.